

فرهنگ

داستان نویسان ایران

از آغاز تا ۱۳۹۰

ویراست جدید

نشر شده

حسن میرعابدینی

داستانها: نویسنده

فرهنگ

داستان‌نویسان ایران

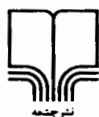
سرشناسه: عابدینی، حسن، ۱۳۳۲
عنوان و نام پدیدآور: فرهنگ داستان‌نویسان ایران از آغاز تا امروز (ویراست جدید) / حسن میرعابدینی؛ ویراستار کاظم فرهادی
مشخصات نشر: تهران، نشر چشمه، ۱۳۸۶
مشخصات ظاهری: ۴۲۲ ص
شابک: ۳-۳۶۲-۳۶۲-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
یادداشت: چاپ قبلی: مؤسسه‌ی فرهنگی انتشاراتی فرهنگ کاوش: ۱۳۷۴
یادداشت: کتابنامه: ص ۴۲۱-۴۲۲
موضوع: داستان‌نویسان ایرانی -- قرن ۱۴ -- سرگذشت‌نامه و کتاب‌شناسی
موضوع: داستان‌های فارسی -- قرن ۱۴ -- کتاب‌شناسی
رده‌بندی کنگره: ۲۱۳۸۶ع ۴الف / Z ۳۳۶۹
رده‌بندی دیویی: ۰۹/۸۵۳۶۲۰۹
شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی: ۱۰۵۵۶۳۱

فرهنگ

داستان‌نویسان ایران

از آغاز تا ۱۳۹۰

ویراست جدید

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

حسن میرعابدینی

فرهنگ داستان نویسان ایران

(از آغاز تا ۱۳۹۰)

(ویراست جدید)

حسن میرعلینبی

مدیر هنری: فولاد فراهمانی

همکاران آمادسازی: ناهید شادیده، زهرا یازبان شتربانی

ناظر تولید: امیرحسین نخجوانی

لیتوگرافی: باختر

چاپ: نقش ایران

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

چاپ اول: پاییز ۱۳۸۶، تهران

چاپ هفتم: زمستان ۱۴۰۰، تهران

ناظر فنی چاپ: یوسف امیرکیان

شابک: ۳-۳۶۲-۳۶۲-۹۶۴-۹۷۸

دفتر مرکزی نشر چشمه (تلفن: ۸۸۳۳۳۶۰۰)

تهران، خیابان کارگر شمالی، تقاطع بزرگراه شهید گمنام، کوچه چهارم، پلاک ۲.

کتابفروشی نشر چشمه کریم خان (تلفن: ۸۸۹۰۷۷۶۶)

تهران، خیابان کریم خان زند، نبش میرزای شیرازی، شماره ۱۰۷.

کتابفروشی نشر چشمه کورش (تلفن: ۲۴۹۷۱۹۸۹)

تهران، بزرگراه ستاری شمال، نبش خیابان پیامبر مرکزی، مجتمع تجاری کورش، طبقه پنجم، واحد ۴.

کتابفروشی نشر چشمه آرن (تلفن: ۷۵۹۳۵۲۵۵)

تهران، شهرک قدس (غرب)، بلوار فرحزادی، نرسیده به بزرگراه نیاپیش، خیابان حافظی، نبش خیابان فخارمقدم، مجتمع تجاری آرن، طبقه ۲.

کتابفروشی نشر چشمه بابل (تلفن: ۰۱۱-۳۲۳۳۳۵۷۱)

بابل، خیابان شریعتی، روبهروی شیرینی سرای بابل.

کتابفروشی نشر چشمه کارگر (تلفن: ۸۸۳۳۳۵۸۳)

تهران، خیابان کارگر شمالی، تقاطع بزرگراه شهید گمنام، کوچه چهارم، پلاک ۲.

کتابفروشی نشر چشمه جم (تلفن: ۲۴۴۵۰۸۷۲)

تهران، نیاوران، جماران، مجتمع تجاری جهست، طبقه دوم، پلاک ۱۱.

کتابفروشی نشر چشمه دلشدگان (تلفن: ۰۵۱-۳۸۶۷۸۵۸۷)

مشهد، بلوار وکیل آباد، بین وکیل آباد هجده و بیست (بین هفتخیز و هنرستان)، پلاک ۳۸۶.

کتابفروشی نشر چشمه رشت (تلفن: ۰۹۰-۲۱۴۹۸۲۸۹)

رشت، خیابان معلم، میدان سرگل، ابتدای کوچه هفدهم.

کتابفروشی نشر چشمه البرز (تلفن: ۰۲۶-۳۵۷۷۷۵۰۱)

کرج، عقلیه، بلوار شریعتی، مرکز تجاری فرهنگی مهردادمال، طبقه پنجم.

تلفن بخش کتاب چشمه: ۷۷۷۸۵۰۲

www.cheshmeh.ir

cheshmehpublication

cheshmehpublication

حق چاپ و انتشار محفوظ و مخصوص نشر چشمه است.

هرگونه اقتباس و استفاده از این اثر، مشروط به دریافت اجازه کتبی ناشر است.

تقدیم به همسر و فرزندانم،
حشمت سادات، آزاده و نیما میر عابدینی

مقدمه

به رودروی صبح این کاروان خسته می‌خواند
کدامین بار کالا سوی منزلگه رسد آخر
که هشیار است، کی بیدار، کی بیمار؟

نیما یوشیج،

«بخوان ای همسفر با من»

۱

با وجود غنای سنت قصه‌گویی منظوم و منثور در ادبیات کلاسیک ایران، داستان‌نویسی نوین، مهاجری است که بیش از صد سال از اقامتش در این سرزمین نمی‌گذرد. البته این مدّت در تاریخ ادبیات، دوران کوتاهی نیست؛ به خصوص که دوره مورد نظر، به دلیل تغییر و تحولات چشم‌گیر در حوزه جامعه، فرهنگ و ادبیات، از مهم‌ترین دوره‌های تاریخ معاصر به حساب می‌آید.

در همین سال‌ها است که تأثیر برخورد مظاهر تجدّد غرب با جامعه‌ای سنتی، به شکل بحرانی همه‌جانبه در سیاست و فرهنگ و ادبیات ایران بروز می‌یابد. بحرانی که به صعود طبقه متوسط و پیدایش روشنفکرانی می‌انجامد که اندیشه‌هایی اصلاح‌طلبانه دارند و برای بیان مقصود خود از شکل‌های تازه ادبی مثل گزارش‌های روزنامه‌ای، رمان، داستان کوتاه و نمایش‌نامه استفاده می‌کنند. به‌واقع جامعه‌ای در مسیر بیداری ملی، می‌کوشد با بهره‌گیری از این شکل‌ها، وضع خود را روشن کند و احتمالاً پاسخی برای سؤال‌های متعددش بیابد.^۱

۱. کریستف بالانی، پیدایش رمان فارسی، ترجمه مهوش قویمی و نسرین خطاط، انجمن ایران‌شناسی فرانسه در تهران و انتشارات معین، ۱۳۷۷.

عوامل ذهنی و عینی گوناگونی راه را برای پیدایش داستان‌نویسی ایران هموار کرد: خودآگاهی ملی، هویت یافتن ملت و اهمیت یافتن فرد و فردیت، جدایی هنرمند از حامیان درباری، تکیه کردن بر مخاطبانی از میان شهرنشینان، و در نتیجه به کارگیری زبانی ساده‌تر که به قول جمال‌زاده «عوام بفهمند و خواص بپسندند»، فراهم آمدن امکانات فنی چاپ کتاب و مطبوعات که گسترش آثار نوشته شده را امکان پذیر می‌کند.

ادبیات نوین ایران پدیده‌ای تاریخی و مرتبط با شکل‌گیری مناسبات اجتماعی و فرهنگی تجددخواهانه است. فرهیختگان دوره مشروطه، «فن دراما و رمان را متضمن فواید ملت و مرغوب طبایع خوانندگان»^۱ می‌دانستند و بر لزوم نوآوری در محتوا و شکل ادبیات تأکید می‌کردند. اما نسل مشروطه‌خواه، نسلی سیاست‌پیشه بود و داستان‌واره‌هایی که نوشت به اقتضای گرایش‌های روحی نویسندگان و شرایط روز، بیشتر نقد اجتماعی و خطابه در مدح عدالت و آزادی بود. آخوندزاده، طالبوف، میرزا آقاخان کرمانی، میرزا حبیب اصفهانی و زین العابدین مراغه‌ای می‌کوشیدند واقعیت را به زبانی ساده و طنزآمیز بیان کنند. آنان عمدتاً نقش اجتماعی ادبیات را در نظر داشتند و به ساختار ادبی و نقش زیباشناختی داستان توجه چندانی نداشتند.

پس از فرونشستن شور و شوق‌های مشروطه‌خواهی، نمونه‌هایی از رمان تاریخی و رمان زندگی شهری پدید آمد. حتی اگر از نظر ادبی ارج و قربی برای این نوع آثار قائل نشویم، نمی‌توانیم منکر ارزش فرهنگی آنها — به عنوان حاصل نخستین تلاش‌ها برای پدیدآوردن رمان به شیوه غربی — بشویم.

تا سال‌های ۱۳۰۰ شمسی، داستان‌نویسی به عنوان هنری قائم به ذات، هنوز شأن و اعتباری درخور نداشت. حتی سید محمدعلی جمال‌زاده، که مانند «خروس سحری» برآمدن داستان کوتاه واقع‌گرایانه را نوید داد، در مقدمه یکی بود یکی نبود نوشت: این داستان‌ها را «محض تفریح خاطر از مشاغل و تبعات جدی‌تر و به دست دادن نمونه‌ای از فارسی معمولی و متداوله امروزه نوشته‌ام.» او در بیروت و پاریس درس خواند و داستان‌هایی نوشت که هرچند نشان‌دهنده موقعیت و شرایط جامعه ایرانی بود و ریشه در سنت ادبی بومی داشت، از شیوه‌های تازه داستان‌نویسی جهان نیز تأثیر پذیرفته بود.

۱. میرزا فتحعلی آخوندزاده، تمثیلات، به کوشش باقر مؤمنی، تهران: نشر اندیشه، ۱۳۴۹.

جمال‌زاده در حد فاصل دوره مشروطه و دوره معاصر قرار دارد؛ شباهت‌های ساختاری داستان‌هایش با آثاری چون سیاحت‌نامه ابراهیم‌بیک و سرگذشت حاجی بابای اصفهانی مؤید چنین نظری است.

یکی بود یکی نبود در ۱۳۰۰ منتشر شد، اما برای آنکه بتوان از تکوین داستان‌نویسی جدید ایران سخن گفت، باید تا ۱۳۰۹ و انتشار نخستین داستان‌های صادق هدایت چشم‌به‌راه ماند. تا زمان انتشار بوف کور (۱۳۱۵)، رمان محمل سفرنامه‌نویسی، تاریخ‌نگاری یا خطابه و پندواندرز بود. پس از این زمان است که جنبه‌های هنری رمان به عنوان یک فرم مستقل ادبی نیز اهمیت یافت. بوف کور رمانی نو و متر و معیاری برای دریافت میزان نوآوری نویسندگان پس از هدایت به شمار می‌آید.

همنسلان جست‌وجوگر هدایت با شور و شوق به هنر و ادبیات مدرن روی آورده بودند. اما سرنوشت‌شان به نحو عجیبی با سرنوشت راوی بوف کور پیوند خورد: او با اشتغال به هنر و نوشتن، به هستی خود معنا می‌بخشد اما پیرمرد خنزرنیزی — که شاید بتوان او را استعاره‌ای از قراردادهای سنت‌های سنگواره‌شده دانست — با درآوردن او به شکل خودش، روحش را می‌کشد. جوان نقاش در پایان کتاب می‌گوید: «من پیرمرد خنزرنیزی شده بودم.» زبده روشنفکران عصر رضاشاه برای اینکه چنین استحالته‌ای را از سر نگذرانند یا کُنج عزلت‌گزیند و به درون مهاجرت کردند، یا مانند بزرگ علوی روانه محبس شدند و یا همچون هدایت، جهانگیر جلیلی و رضا کمال شهرزاد خودکشی کردند.

پس از شهریور ۱۳۲۰ و فرارسیدن دوره کوتاه «دموکراسی ناقص»، بخش عمده‌ای از نیروی روشنفکری صرف تحزب و روزنامه‌نگاری می‌شود. تلاش برای پاسخ‌گویی به نیازهای جنبش، فرصتی برای رمان‌نویسی باقی نمی‌گذارد، به خصوص که مجلات روشنفکرانه — مثل سخن، مردم و پیام نو — خواهان داستان کوتاه بودند. نویسندگانی که در پی جمال‌زاده، هدایت و علوی از راه می‌رسند، داستان کوتاه را به یک شکل ادبی معتبر در ایران تبدیل می‌کنند: صادق چوبک، جلال آل‌احمد و ابراهیم گلستان با نگرستن از دریچه دید هدایت به زندگی و ادبیات، کار خود را شروع می‌کنند، اما به‌زودی هریک صدای خود را می‌یابند.

به تدریج سنتی ادبی شکل می‌گیرد که نویسندگان برجسته‌ای مانند غلامحسین ساعدی، بهرام صادقی، سیمین دانشور، هوشنگ گلشیری، احمد محمود و محمود

دولت‌آبادی بر بستر آن رشد می‌کنند و جهان داستانی خاص خود را به موازات یا در تقابل با جهان واقعی بنا می‌کنند. تلاش داستان‌نویسان ایرانی برای تلفیق هنرمندانه شگردهای جدید داستان‌نویسی جهان با باورهای بومی و هویت ایرانی، دهه ۱۳۴۰ - ۱۳۵۰ را به یکی از بارورترین دوره‌های ادبی ایران تبدیل می‌کند. اگر در دهه‌های پیشین هدایت تنها بود، در این سال‌ها نویسندگان متعددی نوشتن را به عنوان سرنوشت خود بر می‌گزینند.

کارهای برتر هدایت، ساعدی، صادقی، گلشیری و احمد محمود را می‌توان نقطه اتصال داستان‌نویسان پیشین با نویسندگان جوانی دانست که نخستین جلوه‌های خلاقیت ادبی‌شان در دهه ۱۳۶۰ پدیدار می‌شود. در این دهه، داستان‌نویسی ایران دو چهره راه‌گشای خود - صادقی و ساعدی - را از دست می‌دهد. مرگی که می‌تواند معنایی استعاری بیابد: نسلی می‌رود و نسل تازه‌ای بار امانت را بر دوش می‌گیرد؛ نسلی که می‌خواهد «متفاوت» بنویسد و با رمان و داستان کوتاه به پژوهش در ابعاد هر دم به رنگی در آینده واقعیت پردازد؛ و از طریق تجربه کردن فرم به شناختی تازه از واقعیت برسد.

در دو دهه پس از انقلاب با داستان‌نویسان متعددی مواجه می‌شویم که با برگزیدن شیوه‌های گوناگون نوشتن می‌کوشند خود را از دیگران متمایز سازند و با نوآوری‌های‌شان سنت داستان‌نویسی ایران را غنا بخشند. «اینکه آنان چه نقشی را در ادبیات داستانی ایران ایفا خواهند کرد، گذشت زمان آشکار می‌کند. آیا از چنان اراده، صبر و جنونی برخوردارند که نوشتن را به عنوان سرنوشت خویش برگزینند و نویسندگانی حقیقی شوند؟ یا اینکه نیروی آفرینندگی‌شان حاصل شور جوانی و خاص مرحله‌ای از زندگی‌شان است و بعدها در کشاکش ضرورت‌های زندگی روزمره از بین می‌رود؟»^۱

۲

از زمان پیدایش نخستین نمونه‌های ادبیات داستانی جدید ایران تا امروز نویسندگان و مؤلفان بسیاری در این زمینه طبع آزموده‌اند؛ و آثار متعددی پدید آورده‌اند که پژوهش در آنها روشنگر نکته‌های جالبی درباره ادبیات، روان‌شناسی اجتماعی و تاریخ و فرهنگ معاصر است.

۱. حسن میرعابدینی، صد سال داستان‌نویسی ایران، جلد ۴، تهران: نشر چشمه، ۱۳۸۳، ص ۱۵۰۰.

در سال‌های پس از انقلاب، در حد فاصل پایان یک دوره فرهنگی و آغاز دوره‌ای دیگر، نوشته‌هایی در زمینه ارزیابی داستان‌نویسی ایران و تعیین حدود این جنبش ادبی و رویکردها و هدف‌های آن منتشر شده است. اما هنوز زمینه‌های بسیاری برای کار و تحقیق وجود دارد. با توجه به اینکه فرهنگ‌نامه‌ها و کتاب‌شناسی‌های اختصاصی در هر موضوع، از کلیدهای تحقیق در آن موضوع به‌شمار می‌آیند، تهیه فرهنگ‌هایی از داستان‌نویسان، نمایش‌نامه‌نویسان، شاعران، مترجمان و جستارنویسان و منتقدان، به عنوان گام‌های اولیه تحقیقی جامع درباره ادبیات معاصر ایران ضروری است. تهیه چنین فرهنگ‌هایی، هم حجم کار انجام‌شده را می‌نمایاند و هم تحقیق در چند و چون آثار انتشار یافته را آسان می‌کند. در کتاب حاضر، که به داستان‌نویسان ایرانی اختصاص یافته، پس از اطلاعاتی درباره زندگی نویسندگان، فهرست و مشخصات آثار داستانی آنها ارائه شده است. به نمایش‌نامه‌ها یا مجموعه مقالات یا ترجمه‌های داستان‌نویسان اشاره‌ای کرده‌ایم تا دامنه فعالیت ادبی‌شان را نشان دهیم، اما مقید به ضبط مشخصات کامل آنها نبوده‌ایم. ناگفته نماند که نویسندگان داستان کودکان به این فرهنگ راه نیافته‌اند مگر کسانی که بر ادبیات بزرگسالان تأثیر نهاده‌اند. به نویسندگان ایرانی مهاجر نیز نپرداخته‌ایم، مگر اینکه تا ۱۳۸۰ [در این چاپ، تا ۱۳۹۰] کتاب داستانی در ایران منتشر کرده باشند. زندگی‌نامه و فهرست آثار نویسندگان افغانستانی که آثار خود را به زبان فارسی در ایران منتشر کرده‌اند در این فرهنگ ثبت شده است.

البته با توجه به گستردگی دامنه داستان‌نویسی ایران در دوره مورد بررسی، و ناقص و مغلوط بودن کتاب‌شناسی‌های موجود در زمینه شناسایی و طبقه‌بندی کتاب‌ها، و نایاب بودن بعضی از آثار، دستیابی به نام‌ونشان تمامی نویسندگان و آثار پدیدآمده بسیار مشکل است. از این‌رو، با توجه به پراکندگی و قلت اطلاعات درباره زندگی نویسندگان، نمی‌توان ادعا کرد که زندگی‌نامه‌ها کامل است. اما کوشیده‌ایم که نام و سال اولین چاپ اثر، و در صورت امکان شرح حال هرکس که مدعی نوشتن داستان بوده است، در این کتاب بیاید. نویسندگانی هم بوده‌اند که داستان‌های کوتاه و بلندی در مجلات چاپ کرده‌اند، و چون این آثار به شکل کتاب درنیامده است، در این فرهنگ مطرح نشده‌اند.

فرهنگ داستان‌نویسان ایران در برگزیده مشخصات آثار و زندگی‌نامه نویسندگان ایرانی از نخستین کوشش‌ها برای آفرینش ادبیات جدید (دهه ۱۲۷۰ ه. ش.) تا دهه ۱۳۸۰ [در این چاپ، تا ۱۳۹۰] است. از این‌رو، ملزم به ثبت زندگی‌نامه و فهرست آثار نویسندگانی که

نخستین اثر خود را پس از ۱۳۸۰ [در این چاپ، پس از ۱۳۹۰] منتشر کرده‌اند، نبوده‌ایم. اما در مورد نویسندگان راه‌یافته به این کتاب، کوشیده‌ایم آخرین اطلاعات مربوط به آنها را گردآوریم.

اطلاعات را از منابع پراکنده گوناگون گردآوری کرده‌ایم: مراجعه به کتاب‌های داستانی، نامه‌نگاری با نویسندگان، کتاب‌شناسی‌های عام و اختصاصی، فهرست‌های ناشران، مقالات و خبرهای مجلات و روزنامه‌ها و سایت‌های اینترنتی.

امید است نویسندگانی که زندگی‌نامه‌شان کامل نیست یا نام اثری از آثارشان در این فرهنگ ثبت نشده است، یا اطلاعاتی درباره نویسندگان دیگر دارند، با ارسال نامه به نشانی ناشر، ما را در اصلاح و تکمیل این کتاب در چاپ‌های بعدی یاری کنند!

۳

لازم می‌دانم از نویسندگانی که زندگی‌نامه خود را برایم فرستادند، تشکر کنم. همچنین سپاس‌گزار محبت دوستانی هستم که در تهیه منابع یا گردآوری زندگی‌نامه‌ها از هیچ کمکی دریغ نکردند: حسن اصغری، فریدامین الاسلام، محمد ایوبی، ابراهیم حسن بیگی، مرحوم بابا حیدرزاده، هادی خورشاهیان، علی صدیقی، محسن فرجی، محمدرضا گودرزی، محمود معتقدی، مهندس مختاری‌فر، در چاپ نخست این دفتر.

بدیهی است که مسئولیت هر خطا یا کم‌وکاستی به عهده راقم این سطور است. ضرورت دارد از آقایان حسن کیانیان و کاظم فرهادی — مدیر و ویراستار نشر چشمه — به دلیل کوشش آنان برای ارائه چاپی منقح از این اثر، تشکر کنم.

یادداشتی بر این چاپ

چاپ پیشین فرهنگ داستان نویسان ایران (۱۳۸۶) حاوی زندگی نامه و فهرست آثار نویسندگان تا سال ۱۳۸۰ بود. در این چاپ، یک دهه جلوتر آمده ام و اطلاعات مربوط به داستان نویسانی که آثار خود را تا پایان سال ۱۳۹۰ منتشر کرده اند، به کتاب افزوده ام. بنابراین، نام نویسندگانی که اولین آثار خود را پس از سال ۱۳۹۰ به چاپ رسانده اند، در این فرهنگ ثبت نشده است. فهرست آثار نویسندگانِ مدخل شده در فرهنگ نیز تا پایان سال ۱۳۹۰ تکمیل شده است. طبیعتاً، در این کتاب، نباید دنبال نام آثاری گشت که آنان پس از ۱۳۹۰ نوشته اند.

منابع تحقیق، برای نگارش فرهنگ داستان نویسان، کمیاب و پراکنده است؛ از اطلاعات موجود در کتاب شناسی ها نیز، به سبب وجود اشتباهات عدیده در آنها، باید با احتیاط استفاده کرد. همچنین، احتمال اینکه نام نویسندگانی از قلم بیفتد، وجود دارد. از این رو، پس از گذشت یک دهه از چاپ هر فرهنگی، ضرورت اصلاح، تکمیل، و روزآمد کردن مدخل های آن احساس می شود.

در این چاپ، بار جوع به منابع تازه یافته، کوشیده ام زندگی نامه ها را کامل تر و اشتباه های مربوط به تاریخ نشر یا تولد و مرگ نویسندگان را اصلاح کنم؛ و نام های از قلم افتاده را، که ضمن تحقیقات تازه پیدا کرده ام، به متن بیفزایم.

آبادیان، رسول (متولد ۱۳۴۶، لار) روزنامه‌نگار است و مجموعه‌ای از مصاحبه‌های ادبی‌اش با عنوان هفت گفت‌وگو (۱۳۷۹) و داستان‌هایش با نام سایه‌ظهر یک نفر (۱۳۸۰) منتشر شده است. آبان، اسفندیار نویسنده مجموعه داستان‌های آزادی، دو نفر (۱۳۸۰)، بلند، کوتاه (۱۳۸۴).

آبخضر، اصغر نویسنده گردان عاشقان (چاپ ۲، ۱۳۷۸) با مضمون جنگ و شهادت. آبخیز، احمد (متولد ۱۳۳۰، نقده) فارغ‌التحصیل ادبیات فارسی است. از ۱۳۵۳ معلم بوده و مدتی هم به عنوان خبرنگار آزاد در مطبوعات و رادیو تلویزیون مراکز ارومیه و مهاباد کار کرده است. نویسنده داستان‌های دختر بوالهوس (۱۳۵۵)، لذت عشق (۱۳۵۶)، و یک کتاب آموزشی به نام چگونه مطالعه کنیم؟ از ۱۳۵۷ به بعد، به نوشتن آثاری برای کودکان و نوجوانان روی آورد.

آبروی، غلامرضا (متولد ۱۳۳۸، آبادان) دیپلمه. هنگام جنگ ساکن قم شد. نویسنده مجموعه داستان‌های مذهبی ابر فراگیر (۱۳۸۱)، حامی (۱۳۸۲) و آثاری برای کودکان و نوجوانان.

آبکتی، معصومه کارشناس ارشد ادبیات تطبیقی، نویسنده سفر، فاصله، غریب (۱۳۸۸). آبلچیان اردیلبی، آرزو (متولد ۱۳۴۷) نویسنده رمان عامه‌پسند همیشه در یادم خواهی ماند (۱۳۷۹).

آبنوس، شهلا (متولد ۱۳۴۱، دزفول) در رمان ستاره در آینه (۱۳۷۹) به توصیف ماجراهایی می‌پردازد که بر یک معلم روستا به نام ستاره می‌گذرد. مجموعه داستان‌های بغض‌های قدیمی (۱۳۸۱)، خوابی که تعبیرش تو بودی (۱۳۸۳)، رمان دخترم، عشق ممنوع (۱۳۹۰) و چند زندگی‌نامه از شهدای جنگ را نوشته است.

آبنوس و امانده - سه چهار داستان نیمه‌کاره (۱۳۳۰) را با مایه مرامی حزب توده نوشت. آبیار، سیده آرزو سرگذشت اندوه‌بار آنه (ساری، ۱۳۸۸).

آبیار، نرگس (متولد ۱۳۴۹، تهران) در رشته ادبیات فارسی فارغ‌التحصیل شده و داستان‌نویسی را از ۱۳۷۶ شروع کرده است. آثاری برای نوجوانان پدید آورده و مجموعه داستان‌های دو خط (۱۳۷۸)، قصه‌زنی که همه‌اش یأس‌های فلسفی داشت (۱۳۸۱)، چشم سوم (۱۳۸۵)، اختر و روزهای تلواسه (۱۳۸۷)، و رمان‌های عروس آسمان (۱۳۷۹) در باره زندگی رابعه عدویه،

و کوه روی شانه‌های درخت (۱۳۸۲) را برای بزرگسالان نوشته است. برای رمان اخیر، که مضمونی جنگی دارد، برنده جایزه هشتمین «جشنواره کتاب دفاع مقدس» شده است. آبیار در زمینه فیلم‌نامه‌نویسی و کارگردانی نیز فعال است.

آتشبایک ← فتحی، نصرت‌الله

آتش‌پرور، حسین «دیسفان» (متولد ۱۳۳۱، گناباد) آموزگار. کار نویسندگی را از ۱۳۵۱ با چاپ داستان‌هایی در روزنامه خراسان آغاز کرد. داستان‌هایی که در سال‌های اخیر در جنگ‌های ادبی به چاپ رسانده علاقه او را به صناعات تازه داستان‌نویسی نشان می‌دهد. در انتشار دو شماره از فصلنامه بینالود (۱۳۵۸ و ۱۳۵۹) و انتشار مجموعه‌ای از داستان‌های گلشیری و دیگران، با نام خوابگرد (۱۳۶۹)، همکاری داشت. مجموعه حرف‌های بچه‌های بهرنگ (۱۳۵۸ و ۱۳۵۹) پیرامون ادبیات کودکان و نوجوانان، و مجموعه داستان‌های کوتاه اندوه (۱۳۷۲)، ماهی در باد (۱۳۸۹) و رمان خیابان بهار آبی بود (۱۳۸۴) را منتشر کرده است.

آتش‌فراز، روح‌انگیز نویسنده رمان عامه‌پسند هیولایی به نام آزادی (۱۳۹۰).

آتوسا نویسنده عصیانگر (۱۳۴۴).

آجودانی، امیرمسعود ساحل سپید (کرمانشاه، ۱۳۹۰).

آچاک، قاسم (متولد ۱۳۵۱) نویسنده گل‌های سبز (۱۳۸۱).

آخوندزاده، احمد نویسنده رمان گمشده در غبار زندگی (۱۳۸۳).

آخوندزاده، اعظم (متولد ۱۳۳۸) نویسنده رمان‌های عامه‌پسند گریز نافرجام، زندگی را از نو آغاز کن (هر دو در ۱۳۸۲)، هدیه شاهزاده (۱۳۸۵)، قانون و قدرت (۱۳۸۸).

آخوندزاده، منیره نویسنده داستان بلند بی‌سرانجام (۱۳۵۰).

آخوندزاده، میرزافضعلی (۱۱۹۱ ش، نوخای آذربایجان - ۱۲۵۷، تفلیس) متفکر مشروطه‌خواه، پایه‌گذار رنالیسم در ادبیات آذربایجان، نمایش‌نامه‌نویس و داستان‌نویس. ایرانی‌الاصل بود و

سال‌هایی را در ایران گذراند، اما بخش عمده عمر را در سمّت مترجمی دولت روس در شهر تفلیس به سر آورد. در این شهر با آثار پیشرو ادبیات جهان آشنا شد و بین سال‌های ۱۲۲۹ و

۱۲۳۴ شمسی شش نمایش‌نامه نوشت - مجموعه تمثیلات - و به عنوان یکی از نخستین

نمایش‌نامه‌نویسان آسیا شهرت یافت. در این آثار با طنزی برآست‌های کهنه را نکوهش کرد و جلوه‌های تجدد را ستود. بیان نکته‌های آموزنده و تمایل به روشنگری، مبنای همه نمایش‌نامه‌هایش

را تشکیل می‌دهد. داستانی هم با نام ستارگان فریب‌خورده یا حکایت یوسف‌شاه سراج (۱۲۳۶)

دارد که در آن از یک ماجرای تاریخی مربوط به دوره صفوی، برای ترسیم واقعیت‌های زمان خود به شیوه‌ای انتقادی بهره جسته است. نمایش‌نامه‌ها و داستان او در ۱۲۵۰ شمسی به قلم

میرزا محمد جعفر قراچه‌داغی به فارسی ترجمه و راهگشای نمایش‌نامه‌نویسان ایرانی شد. آخوندزاده نخستین رساله در نقد ادبی جدید ایران را با نام «قریتیکا» نوشته و آثاری در زمینه

مسائل اجتماعی، ادبی و اصلاح خط دارد، مثل نامه‌های کمال‌الدوله و سه مکتوب.

آخوندی، مصطفی (متولد ۱۳۳۸) نویسنده آواز زندگی (۱۳۶۳).

آذر نویسنده گدا (۱۳۳۰).

آذر، امیرھوشنگ (۱۳۱۶، بروجرد - ۱۳۸۱، تهران) پس از پایان تحصیلات متوسطه به کار مطبوعاتی و انتشاراتی روی آورد. از ۱۳۲۹ تا ۱۳۳۳ نشریه گلشن راز را در مسجدسلیمان اداره می کرد. در سال های پایانی دهه ۱۳۳۰ همکار روزنامه اطلاعات و مجله خوشه بود. در ۱۳۴۰ برای تحصیل در رشته طراحی چاپ پارچه به استرالیا رفت. زندگی پرماجرایی داشت که سال هایی از آن به تبعید گذشت. دهه ۱۳۵۰ را به باغداری گذراند، اما در سال های پایانی عمر بار دیگر به کار نشر بازگشت. از او چند ترجمه، مجموعه اشعار، سفرنامه د. د. ت. (۱۳۶۹) یادگار سفر شیراز برای ریشه کن کردن مالاریا، و رمان گردنه بندهای آس و پاس (۱۳۷۳) به جا مانده است.

آذر، شکوفه (متولد ۱۳۵۱، تهران) فارغ التحصیل زبان و ادبیات فارسی از دانشگاه آزاد. روزنامه نگار. از ۱۳۸۹ ساکن استرالیا شد. نویسنده مجموعه روز گودال (۱۳۸۹).

آذرائین، قباد (متولد ۱۳۲۷، مسجدسلیمان) در دانشگاه تهران در رشته ادبیات فارسی تحصیل کرد و معلم شد. کار ادبی خود را از نیمه دوم دهه ۱۳۴۰ با چاپ داستان هایی در مجله خوشه آغاز کرد. نویسنده مجموعه داستان های پسری آن سوی پل (۱۳۵۷)، حضور (۱۳۷۸)، شراره بلند (۱۳۷۹)، رمان هجوم آفتاب (۱۳۸۷)، چه سینما رفتی داشتی بدو (۱۳۸۹) و عقرب ها رازنده بگیر (۱۳۹۰).

آذربایجانی، پوریا مجموعه مادر توی قاب عکس (۱۳۸۲).

آذرپاد، حسن در داستان های تمثیلی خون پای در (۱۳۴۶) به وحشت و ناهمدلی انسان ها در دنیای معاصر می پردازد.

آذرپناه، آرش (متولد ۱۳۵۹، اهواز) از دانشگاه اهواز دکترای ادبیات فارسی گرفته است. منتقد ادبی و نویسنده مجموعه داستان خانه جای ماندن نیست (۱۳۸۳) و داستان بلند کسی گلدان ها را آب نمی دهد (۱۳۸۴).

آذرسروش، دلارام (متولد رشت) دیپلمه، نویسنده رمان عامه پسند غوغای باران (۱۳۸۷).

آذرشکیب، آناهیتا (متولد ۱۳۶۶، تهران) نویسنده رمان عامه پسند رهای عشق (۱۳۸۹).

آذرنوش، منصور «مصطفی راحمی» (متولد ۱۳۳۳، شیراز) نویسنده کسب حلال (۱۳۵۸) و رمان الف قامت دوست (۱۳۸۱).

آذرهوشنگ، احمد (۱۳۱۶، رشت - ۱۳۸۶) دوره دبستان و دبیرستان را در رشت و تهران گذراند و از دهه ۱۳۴۰ به چاپ داستان هایش در مجلات پرداخت. در ۱۳۴۶ مجموعه داستان محراب را منتشر کرد. سپس به عکاسی روی آورد و در چند نمایشگاه گروهی شرکت کرد. او بازنشسته دانشکده بهداشت دانشگاه تهران بود.

آذری، سیدعلی (۱۲۸۲، بادکوبه - ۱۳۵۴، تهران) پس از پایان تحصیلات متوسطه در تبریز و

مشهد، به کار در وزارت خانه‌های مالیّه و راه، عمدتاً راه آهن، پرداخت. مشغله فرهنگی اش سرودن شعر، نوشتن اپرا و فیلم نامه و بازی در تئاتر بود. اپراهای زن در قرن دیگر (۱۳۰۸) و وعده زرتشت (۱۳۱۳) را نوشت و نمایش نامه آرشین مال آلان (۱۳۱۱) اثر عزیز حاجی بیگف را با همکاری میرسیف الدین کرمانشاهی ترجمه کرد.

در اوایل سال‌های ۱۳۲۰ به حزب توده ایران پیوست، اما در ۱۳۲۵ از آن حزب جدا شد، و از آن پس هم خود را صرف تحقیق در تاریخ معاصر کرد: انقلاب بی رنگ (۱۳۲۸) درباره قیام کلنل محمدتقی پسیان در خراسان و پیشوای تجدد و آزادی (۱۳۲۹) درباره قیام شیخ محمد خیابانی در تبریز. او همچنین فیلم نامه تاریخی زندگی فردوسی (۱۳۲۶) و داستانی تاریخی - عشقی به نام عشق و سرنوشت (۱۳۳۶) نوشت. در دهه ۱۳۳۰ نوزده شماره از هفته نامه سیاسی - اجتماعی پتک امروز را منتشر کرد.

آذری، عباسقلی نویسنده گذشت (۱۳۳۸) و عاشق رسوا (۱۳۳۹).

آذری، محمد (۱۳۲۰، بوشهر - ۱۳۹۸، تهران) شاعر و نویسنده نوشته طنزآمیز داستان سبیل (۱۳۸۲).

آذریمهر، غلامحسین (متولد ۱۳۰۹، تهران) فارغ التحصیل رشته حسابداری. نویسنده رمان‌های پریسا (۱۳۷۸) و پای دیوار (۱۳۷۹). در کتاب اخیر به ماجرای عاشقانه در محلات جنوبی تهران در آمیخته با حوادث سیاسی دهه ۱۳۳۰ می پردازد. مجموعه قوی سیاه (۱۳۸۹).

آذرینور، مهناز نویسنده رمان عامه پسند تسلیم شده تقدیر (۱۳۸۸).

آذینفر، س. ع. در رمان انسان طراز نوپروز می شود (۱۳۳۲)، متأثر از رمان‌های رئالیستی سوسیالیستی، به ماجرای عشق، فعالیت سیاسی و زندانی شدن دختری جوان می پردازد که در گذر از رنج‌ها آب دیده و تبدیل به انسانی طراز نو می شود. داستانی است در ستایش از آرمان‌های حزبی.

آراسته ← جلی، ابوتراب

آرام، احمد (متولد ۱۳۳۰، بوشهر) پس از پایان دوره متوسطه، سال‌های ۱۳۵۴ - ۱۳۵۷ را به عنوان مربی تئاتر گذراند. سپس برای تحصیل در رشته سینما به ایتالیا رفت، اما آن را نیمه کاره گذاشت. بعدها از دانشگاه آزاد اسلامی در رشته کارگردانی و بازیگری فارغ التحصیل شد و به عنوان کارشناس امور هنری به کار پرداخت. نخستین نمایش نامه اش، سقوط، را در ۱۳۴۹ روی صحنه برد. اما چاپ نخستین مجموعه داستان‌ش، غریبه در بخار نمک، تا ۱۳۸۰ به طول انجامید. آرام در این کتاب - که برنده جایزه ادبی یلدا شد - با ذهنیتی کابوس زده و طنزی سیاه به فضای جنوب ایران می پردازد. رمانی نیز در همین حال و هوا با عنوان مرده‌ای که حالش خوب است (۱۳۸۳) نوشته است. از آثار اوست: مجموعه داستان‌های آنها چه کسانی بودند (۱۳۸۷)، کسی ما را به شام دعوت نمی کند (۱۳۸۸)، همین حالا داشتیم چیزی می گفتیم (۱۳۸۹)، به چشم‌های هم خیره شده بودیم (۱۳۹۰) و چند نمایش نامه.

آرامش، مهسا نویسندهٔ رمان عامه‌پسند از تو می‌گریزم (۱۳۸۷).
آرامی، ایرج (متولد ۱۳۱۲) نویسندهٔ مجموعه‌داستان با باد می‌گفتم، رمان مراد دل (هر دودر ۱۳۸۰).

آران، سیدحیدرعلی (متولد ۱۳۲۸) در قصه‌های مجموعهٔ سمفونی هامون (۱۳۸۴) به فولکلور آذربایجان پرداخت.

آرابی‌پور، حسین (متولد ۱۳۲۲) نویسندهٔ مجموعه‌داستان‌های زندگی کوتاه عیسی فورابو (۱۳۷۸) و خودآزار (۱۳۸۰).

آرومانیان، آلیس (متولد رشت) فارغ‌التحصیل رشتهٔ شیمی از دانشگاه تهران. بازنشتهٔ ذوب‌آهن بود و به اروپا مهاجرت کرد. در رمان همه از یک (۱۳۴۳) از شگفتی‌ها و دلهره‌های یک بلوغ نارس پرده برمی‌دارد. ماجرا در خانواده‌ای مسیحی و ثروتمند می‌گذرد و زندگی دختری را از کودکی تا بزرگسالی در بر می‌گیرد. این رمان در توصیف تمنای جسم و متأثر از شگردهای سینمایی نوشته شده است.

آرومندخواه تهرانی، همایون نویسندهٔ شاخه‌گلی از چمن آرزوها (۱۳۶۳).

آرش‌زاده، رؤیا نویسندهٔ رمان عامه‌پسند جادهٔ عشق (۱۳۸۰).

آرش‌نیا، نگین در سایه‌سار و هم (۱۳۹۰).

آرمان‌نژاد، مریم نویسندهٔ رمان عامه‌پسند عشق بدون طارمی (اصفهان، ۱۳۸۸).

آرمین، منیژه (متولد ۱۳۲۴، تهران) از دانشگاه تربیت‌معلم فوق‌لیسانس مشاوره و راهنمایی تحصیلی گرفته است و به کار آموزش و مشاوره اشتغال دارد. نخستین داستان‌ش در ۱۳۵۳ در فردوسی چاپ شد. با نام‌های مستعار «مریم سپیدار» و «نصیبه» هم می‌نویسد. داستان‌های بلند آتش زیر خاکستر (پاورقی زن روز، ۱۳۶۲)، سرود ارون‌درو (۱۳۶۷)، راز لحظه‌ها (۱۳۷۲)، آن روز که عمه خورشید مرد (۱۳۷۳)، مجموعهٔ کیمیاگران نقش (۱۳۷۶) که زندگی‌نامهٔ داستانی هفت نقاش ایرانی است، رمان شب و قلندر (۱۳۸۱) و بخش دوم آن، شب‌لویز (۱۳۸۸) و داستان بلند و خاطره‌ای ای کاش گل سرخ نبود (۱۳۷۸) از زبان پیرزنی ساکن آسایشگاه سالمندان، از آثار اوست. آرمین به مجسمه‌سازی و سفالگری هم اشتغال دارد.

آریا «الله‌مرادی» پژمان نویسندهٔ نمره‌یک (۱۳۸۷).

آریا، داریوش (۱۳۱۵، تهران - ۱۳۸۲، تهران) روزنامه‌نگار و پاورقی‌نویس. دیلمه، کار مطبوعاتی خود را از ۱۳۳۶ با انتشار آثاری در اطلاعات هفتگی آغاز کرد. از آثار اوست: قلب‌ها و عشق‌ها (۱۳۴۳)، بیژن و منیژه (۱۳۷۱) و بازنویسی داستان‌های دیگری از شاهنامه.

آریاراد، رؤیا نویسندهٔ رمان عامه‌پسند آوار برگ (کرمانشاه، ۱۳۸۲).

آریامنش، فرخ نویسندهٔ رمان عادات شیطان (۱۳۸۱) با مضمون عرفانی.

آریان، خیرمحمد نویسندهٔ کابوس (۱۳۸۷).

آریانپور، آذر نویسندهٔ پشت دیوارهای بلند: از کاخ تازندگان (۱۳۸۲)، در توصیف سرگذشت

همسرش، دکتر شیخ الاسلام‌زاده که پس از انقلاب به حبس ابد محکوم شد. دکتر پس از آزادی، حاضر به مهاجرت نشد و همسرش از او جدا شد.

آریانپور، فرنگیس (متولد ۱۳۳۷) نویسندهٔ رمان عامه‌پسند عروسی سکوت (۱۳۸۵). حقوق از دانشگاه تهران فارغ‌التحصیل شد، در امریکا همین رشته را ادامه داد. در بازگشت به ایران به کارهای اداری و تدریس پرداخت. در سال‌های پایانی دههٔ ۱۳۴۰، مدرسهٔ عالی ترجمه را تأسیس کرد و تا ۱۳۵۷ مدیریت آن را بر عهده داشت. پس از انقلاب به امریکا مهاجرت کرد. شهرت عمده‌اش به دلیل تدوین فرهنگ دوزبانهٔ انگلیسی-فارسی است. از او ترجمه‌های متعددی نیز به‌جا مانده است از جمله اثری از شکسپیر و رمان کجامی روی؟ (۱۳۰۹) از هنریک سینکیویچ. رمان‌های تاریخی سگ باوفا (۱۳۰۷)، عروس مدی (۱۳۰۸) و داستان تخیلی ماشین زندگانی (۱۳۱۶) را نوشته است. این آثار بهره‌چندانی از مهارت هنری نبوده‌اند.

آریان‌فر، محمدرضا نویسندهٔ رمان رقص با توفان (۱۳۸۸). **آریانی، آراین** (متولد ۱۳۶۳) نویسندهٔ جادوی خاطرات (۱۳۸۴). **آراین، آرمان** (متولد ۱۳۶۰، تهران) کارشناس ارشد سینما. نویسندهٔ داستان‌های فانتزی برای نوجوانان. آثار او در زمینهٔ ادبیات بزرگسال عبارت است از: رمان اسطوره‌ای و سه جلدی پارسیان و من - کاخ اژدها، راز کوه پرنده، رستاخیز فرامی‌رسد (۱۳۸۲، ۱۳۸۴، ۱۳۸۵) براساس شاهنامهٔ فردوسی، مجموعه داستان گوشواره تلخ (۱۳۸۶)، سه گانه آشوز دنگه - اسطوره هم‌اکنون، زندگی اشوزرتشت (۱۳۸۷)، رؤیای باغ سپید (۱۳۸۸)، رمان افسانه‌ای طنزآمیز افسون‌نامه (۱۳۹۰) و رمان اسطوره‌ای کابوس باغ سیاه (۱۳۹۰) در ژانر وحشت. **آراین، زرین** (متولد ۱۳۴۹) نویسندهٔ مجموعه داستان رو به سپیدی (۱۳۸۵).

آراین‌نژاد، شاپور (۱۳۰۳ - ۱۳۴۶) معروف‌ترین پاورقی‌نویس سال‌های پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲. کارگر چاپخانه بود و سپس برای مجلات آسیای جوان و ترقی پاورقی‌های تاریخی - عاشقانه با نثری پُرهیجان و احساساتی نوشت. در جوانی بر اثر اعتیاد درگذشت. از آثار اوست: افسانه سیدرشید، داستان‌های واقعی به نام عشق‌ها و خون‌ها (۱۳۳۴)، فاتح (۱۳۳۹)، قیام اسمعیلیه (۱۳۳۶)، دلبران شوش (۱۳۳۸) شرحی از جنگ‌ها و فتوحات خشایارشا و هنرنمایی‌های جنگجویان پارسی در نبرد با یونانی‌ها، قهرمان دشت، شرف‌راهن، به سوی آسیا، قدرت دریاها، دلاوران میزگرد، شعله ناکام (۱۳۴۵)، شب‌های پاسارگاد، شعله، فرزند سرنوشت دربارهٔ کورش، خط ارغوانی، داتام رونین‌تن (۱۳۸۱) و آثار دیگر. معروف‌ترین اثرش، رمان سه جلدی ده مرد رشید (۱۳۳۵) را دربارهٔ رقابت‌های سیاسی و عشقی پسران اردشیر دوم بر سر جانشینی او نوشت. جلدهای دیگر این رمان با نام‌های نسل شجاعان و نگهبانان تاج و تخت منتشر شده است.

در سال‌های اخیر، پس از مطرح‌شدن دوباره آراین‌نژاد، بسیاری از پاورقی‌های او از مجلات استخراج و به صورت کتاب چاپ شد، مثل سردار نامی (۱۳۸۰) درباره زندگی داریوش. آزاد، سیروان — یونسی، ابراهیم
 آزاد، نورالدین (متولد ۱۳۲۴) نویسنده داستان‌های بلند کشتی شکسته (۱۳۶۹)، نوین و همزاد (۱۳۸۳)، و راز ناشناس (۱۳۸۷).
 آزادبخت، جهان‌شاه مجموعه پاچا (۱۳۸۹).
 آزادروش، فرزانه نویسنده رمان عامه‌پسند این یعنی یک قدم بزرگ (۱۳۸۹).
 آزادنیا، محمود نویسنده رمان عامه‌پسند صدف شکسته (۱۳۹۰).
 آزاده حسابی، مهدیه نویسنده رمان‌های عامه‌پسند لیخند پنهان (۱۳۸۴)، بهشت پنهان (۱۳۸۶).
 آزاد همدانی، میرزا علی محمد (۱۲۵۸، همدان - ۱۳۲۴، همدان) در همدان و تهران علوم ادبی و دینی آموخت و به تدریس پرداخت. در همدان، در کنار شیخ موسی ثری، موفق به نشر چند شماره از ماهنامه الوند (۱۳۰۴) شد. زمانی که رئیس معارف کاشان بود، انجمن ادبی آن شهر را تشکیل داد. او شاعری غزل‌سرا و از بنیان انجمن ادبی همدان بود. عمر را به تدریس گذراند و نوشته‌هایش در شرح احوال شاعران و قوانین صرف و نحو نیز ویژگی آموزشی دارد. هنگامی که معلم مدرسه نصرت همدان بود تصمیم گرفت چهارده رمان تاریخی درباره مطرح‌ترین شاعر هر قرن هجری بنویسد. اما تنها موفق به نوشتن جلد اول رمانی درباره فردوسی با نام عشق و ادب (۱۳۱۳) شد.
 آزادی، ثریا نویسنده رمان عامه‌پسند تپش: در تابستانی که گذشت (۱۳۸۲).
 آزادی، ساسان (متولد ۱۳۶۰، شیراز) مجموعه قبرستان سقف ندارد (۱۳۹۰).
 آزادی، فریدالدین ماه تاریک (۱۳۹۰).
 آزادی‌پور، نصرت‌الله نویسنده رمان عامه‌پسند خاطره (۱۳۸۶).
 آزادی‌خواه، محمد علی (متولد ۱۳۲۳، سیرجان) نویسنده رمان خوشمزه‌ترین میوه درخت (۱۳۹۰).
 آزادی‌سامیان، آزاده نویسنده قصه کوتاه دختر باران (۱۳۸۴).
 آزرم، مهری نویسنده رمان عامه‌پسند نقشی از قالی زندگی (۱۳۸۱).
 آزرمند، سید جواد مجموعه پری شب‌های سرد (ساری، ۱۳۸۸).
 آزموده «نور موسوی»، مرضیه نویسنده رمان عامه‌پسند لیلا (۱۳۸۷).
 آزمون، آریتا (متولد ۱۳۴۵) تکیه بر شاخه‌های غم (۱۳۷۱) را نوشته است.
 آزمون، زینب مجموعه لنگه کفش (۱۳۸۹).
 آژغ، قادر نویسنده فریاد نسل جوان (۱۳۵۱).
 آژند، یعقوب (متولد ۱۳۲۸، میاندوآب) دکترای تاریخ دارد و مدرس دانشگاه است. داستان‌هایش را با نام مستعار «ی. میاندوآبی» به چاپ رسانده است: رمان تاریخی حدیث بودن (۱۳۶۳)،

مجموعه داستان جغاتو (۱۳۶۴) دربارهٔ خاطرات دوران کودکی، داستان‌های به هم پیوسته خانوادهٔ ما (۱۳۶۸)، خانهٔ سفید (۱۳۷۰)، گزیدهٔ داستان‌ها (۱۳۷۸). سردبیری دوره‌ای از مجلهٔ ادبیات داستانی حوزهٔ هنری و سمت‌های اداری - فرهنگی متعددی داشته است. ترجمه و تألیف‌هایی در زمینه‌های ادبیات، تاریخ و هنر چاپ کرده است؛ از جمله: نمایش نامه‌نویسی در ایران (۱۳۷۲)، ترجمهٔ ادبیات نوین ایران (۱۳۶۴) و تحقیق‌هایی در زمینهٔ قیام‌های مردمی ایران. آزیر، فریده (متولد ۱۳۳۹) نویسندهٔ رمان عامه‌پسند تا حالا دریا را این قدر خاکستری ندیده بودم (۱۳۸۲).

آساره، وحیده نویسندهٔ رمان عامه‌پسند سهم من از زندگی (۱۳۸۷).
آستانه‌ای، مهدی (۱۳۰۶، آستانهٔ اشرفیه - ۱۳۷۸، رشت) فارغ‌التحصیل رشتهٔ حقوق از دانشگاه تهران، نمایندهٔ لاهیجان در مجلس شورای ملی (۱۳۵۴)، نویسندهٔ دو عروسی (۱۳۷۳).
آسمان ← تفضلی، جهانگیر

آسمانیان، اعظم نویسندهٔ شقایق‌های عاشق (شیراز، ۱۳۷۹).
آصف‌الوزارهٔ تبریزی، اسماعیل (۱۲۵۹ش - ۱۳۲۲) کارمند وزارت خارجه و قسول ایران در شام بود. نویسندهٔ داستان شگفت یا سرگذشت یتیمان (کلکته، ۱۲۹۴)، سرگذشت خونین (۱۲۸۹) در توصیف مظالم روس‌ها در ایران، و رمان عشقی - اخلاقی گل‌های پژمرده (برلین، ۱۳۰۳) دربارهٔ «دوشیزگان بیچاره‌ای که گرفتار ددمنشی» نامادری شده‌اند.
آصف‌پور، آصفه (متولد ۱۳۵۷) نویسندهٔ مجموعه‌های نقش دل (۱۳۷۸)، گل بس (۱۳۸۲).
آغویی، عباسعلی نویسندهٔ داستان تخیلی جنگی در ستارگان (۱۳۸۰).
آفتاب، م. ا. نویسندهٔ مجموعه داستان قصه‌گوی کوچه‌باغ (۱۳۵۷).
آفرین ← فارسی، محسن

آقاابراهیمیان، محمد نویسندهٔ رمان حصار از حرکت و سکون (۱۳۸۲) دربارهٔ مباحثی از فیزیک.
آقااحمدی، صفرا نویسندهٔ رمان عامه‌پسند پای‌گریز (شیراز، ۱۳۸۶)، مجموعهٔ پرواز پریا (۱۳۸۶).

آقابگی، الف. نویسندهٔ رمان عامه‌پسند چشم‌هایی به رنگ شبنم (۱۳۸۷).
آقاخانی، سمیرا نویسندهٔ رمان عامه‌پسند سایهٔ شوم (۱۳۸۸).
آقازاده، پرستو نویسندهٔ رمان عامه‌پسند نگران غصه‌های توام (۱۳۸۸).
آقازاده، محمد (متولد ۱۳۱۷، رشت) دیپلمهٔ ادبی. به کارهای گوناگون از کارگری در کارخانه گرفته تا فعالیت روزنامه‌نگاری و کارمندی پرداخت. داستان‌نویسی را از اواخر دههٔ ۱۳۳۰ شروع کرد. در داستان سست‌بافت آدمک‌های پلاستیکی - کلافه (۱۳۴۱) ذهنیات نکبت‌زدهٔ مردی را توصیف کرد که به دلیل قتل همسرش زندانی است. آوار بلند شب (۱۳۵۶) یک داستان عاشقانهٔ خاطره‌ای توأم با احساسات اجتماعی است که ماجراهای آن در گیلان اتفاق می‌افتد.

آقاغفار، علی (متولد ۱۳۴۰) نویسنده داستان بلند گل های سرخ کاغذی (۱۳۷۰) با مضمون جنگ. آقامحمدی، لیلا نویسنده رمان عامه پسند عطر یاس (اصفهان، ۱۳۸۵).

آقامراد، مسعود نویسنده رمان عامه پسند دوستی اتفاق است، جدایی قانون (۱۳۸۰).

آقاجفی قوچانی، محمدحسن (۱۲۵۷، قوچان - ۱۳۲۲، قوچان) پس از تحصیل فقه و اصول در قوچان، مشهد و اصفهان، به نجف رفت و بیست سال در آنجا درس خواند و به درجه اجتهاد رسید. در ۱۲۹۷ به زادگاهش برگشت و عمر را به تدریس در حوزه علمیه آنجا گذراند. از روحانیون مشروطه خواه بود و رساله عذر بدتر از گناه (۱۳۲۸ هـ) را در این زمینه نوشت. در سیاحت شرق شرح زندگی خود را از کودکی تا میان سالی به شیوه ای داستانی نوشت (چاپ ۵، ۱۳۷۵). سیاحت غرب (چاپ ۴، ۱۳۷۷) را هم به شکل داستان درباره حیات پس از مرگ و چگونگی عالم برزخ نوشت. از او چند رساله دینی نیز باقی مانده است.

آقایاری، خسرو (متولد ۱۳۳۷) نویسنده مجموعه از گلوی خاک (۱۳۸۳)، داستان بلند از قبیله باران (۱۳۸۴) - زندگی نامه داستانی شیخ مرتضی زاهد.

آقایاری، فهیمه خانه ای در همین نزدیکی ها (۱۳۸۸).

آقایان، پریا شکیبا (کرمانشاه، ۱۳۹۰).

آقایان، منیره (متولد ۱۳۲۵، گرگان) نویسنده مجموعه داستان راز نرگس و مهتاب (۱۳۷۲)، پدر - شجره طاهرا (۱۳۷۹)، تنها آدم روی زمین (۱۳۸۶)، قلب های بی قرار (۱۳۸۸).

آقای، احمد (۱۳۱۵، اهواز - ۱۳۸۳، تهران) پس از به پایان رساندن تحصیلات متوسطه، کارمند سازمان عمران خوزستان شد. دیری نپایید که به قصد ادامه تحصیل به امریکا رفت، اما پس از چند ماه به ایران بازگشت و در ۱۳۴۰ به استخدام شرکت ملی نفت درآمد. پس از بازنشستگی (۱۳۶۷) به کار نشر روی آورد. کار نویسندگی را با تشویق احمد محمود جدی گرفت، و نخستین مجموعه داستاننش را با نام در مرز سیاهی ها (۱۳۴۲) به چاپ سپرد. مجموعه داستانی هم با نام برهوت (۱۳۸۱) دارد. رمان استعاری مویه زال را درباره کابوس های یک زندانی سیاسی نوشت اما تا ۱۳۵۷ موفق به چاپ آن نشد. او در رمان چراغانی در باد (۱۳۶۸) به توصیف تب های گوناگون جامعه ایران در دوره ملی شدن صنعت نفت پرداخت. در رمان شب گرگ (۱۳۷۲) فضای سال های پس از انقلاب و دوره جنگ شهرها را تصویر کرد. بیدار دلان در آینه (۱۳۸۳) را در معرفی و نقد آثار احمد محمود گردآوری کرد.

آقای، فرخنده (متولد ۱۳۳۵، تهران) در رشته علوم اجتماعی فوق لیسانس دارد و کارمند است. پس از مجموعه داستان تپه های سبز (۱۳۶۶)، کتاب داز کوچک (۱۳۷۲) را منتشر کرد و برنده جوایز ادبی مجله گردون و «بیست سال ادبیات داستانی» وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی شد. او در داستان های این کتاب، فضای روحی و عاطفی جامعه در دوره جنگ را با تأکید بر وضعیت زنان توصیف می کند. آقای دو مجموعه داستان یک زن، یک عشق (۱۳۷۶) و گر به های گچی (۱۳۸۲) را نوشته و در رمان جسورانه جنسیت گمشده (۱۳۷۹) تلاش های پسری برای تغییر

جنسیت را همپای گزارش سفر عرفانی او به هند، پیش می‌برد. رمان دیگرش از شیطان آموخت و سوزاند (۱۳۸۶) نام دارد. مهدی کریمی در یک عکس یادگاری با فرخنده آقای (۱۳۸۱) مروی بر فعالیت‌های ادبی او دارد.

آقای، فریده نویسنده رمان عامه‌پسند چشم انتظار (۱۳۸۶).

آقای پور، فرزانه نویسنده رمان عامه‌پسند سیما (۱۳۸۷).

آقای ملومه، سیدقنبر (متولد ۱۳۱۴، دیلمان) دیپلمه، نویسنده رمان تجلی خورشید (لاهیجان، ۱۳۸۵).

آکره‌ای «ناکره‌یی»، به‌روژ (متولد ۱۳۴۲، کردستان عراق). از ۱۳۵۴ تا ۱۳۶۹ در ایران زیست و آثاری از ادبیات معاصر را به کردی ترجمه کرد. نویسنده مجموعه ما این جا هستیم (۱۳۸۳) و چیزی در همین حدود (۱۳۸۶) به زبان فارسی. در دهه ۱۳۷۰ به سوئد مهاجرت کرد. چند مجموعه شعر به زبان کردی منتشر کرده است.

آگاه ← حاج سید جواد، علی اصغر

آلابانتزا، دیگنود ← کیانوش، محمود

آل ابراهیم، پویا (متولد ۱۳۵۹، استهبان) مجموعه‌های گیسوی رنگین کمان (استهبان، ۱۳۸۶)، عروسک کوکی (۱۳۸۷).

آل ابراهیم، ماندانا (متولد ۱۳۷۱، استهبان) نویسنده مجموعه خانه‌ها (۱۳۸۹)، و آثاری در زمینه فرهنگ عامه مردم استهبان.

آل ابراهیم، محمدرضا (متولد ۱۳۳۰، استهبان) تحصیل کرده علوم تربیتی و زبان و ادبیات فارسی. معلم بازنشسته. چند اثر تحقیقی، مثل روزنامه شورش، زندگی و مبارزات کریم‌پور شیرازی (۱۳۸۳)، و آثاری در زمینه گردآوری فرهنگ عامه استهبان دارد. نویسنده مجموعه داستان‌های شب سمور، لب تنور (هر دو در ۱۳۸۹).

آل ابراهیم، نسیم (متولد ۱۳۵۸، تهران) نویسنده مجموعه داستان‌های همبستگی آسمان و دریاچه (۱۳۸۴) و هیچ چیز پنهان در گوشه قلم نبود (۱۳۹۰).

آل احمد، جلال (۱۳۰۲)، تهران - شهریور ۱۳۴۸، اسالم گیلان) در خانواده‌ای روحانی پرورش یافت و چند ماهی از سال ۱۳۲۲ را در نجف به طلبگی گذراند. پس از بازگشت به ایران، از ۱۳۲۳ به احزاب سیاسی مختلف پیوست و چون در هیچ‌یک از آنها مطلوب خود را نیافت، منادی بازگشت به بنیادهای سنتی و دینی شد.

پس از فارغ‌التحصیلی از دانشکده ادبیات (۱۳۲۶) به استخدام آموزش و پرورش درآمد و معلم شد. کار ادبی‌اش را با چاپ داستان «زیارت» در مجله سخن (۱۳۲۴) - که «زیر سایه صادق هدایت منتشر می‌شد» - آغاز کرد. در همین سال مجموعه داستان دید و بازدید را به چاپ رساند. راوی اغلب داستان‌های این کتاب، فردی است بیگانه از جمع و معلق بین باور و تردید. دومین مجموعه داستانش، از رنجی که می‌بریم (۱۳۲۶) را تحت تأثیر باورهای

حزبی، دربارهٔ انسان‌های درگیر در ماجراهای سیاسی نوشت. او که در نخستین سال تحصیل در دانشکده به حزب تودهٔ ایران پیوسته بود، در ۱۳۲۶ همراه خلیل ملکی و جمعی دیگر از آن حزب انشعاب کرد. در کتاب‌های سه‌تار (۱۳۲۷) و زن زیادی (۱۳۳۱) به تصویر تعصب و فقر مردم اعماق جامعه پرداخت. آل احمد بهترین داستان‌های کوتاهش را، تحت تأثیر خاطرات دوران کودکی، در مجموعهٔ پنج داستان (۱۳۵۰) نوشت. در نوشتن داستان‌های بلندش دوشبوه متفاوت در پیش گرفت: در سرگذشت کندوها (۱۳۳۳) و نون و القلم (۱۳۴۰) از فرم افسانه‌ها و حکایت‌های کهن برای بیان اساسی‌ترین مسائل سیاسی زمانه بهره برد. حضور او، به عنوان یک نظریه‌پرداز، در این داستان‌های تمثیلی محسوس است. شخصیت‌هایی هم که می‌آفریند معرف روحيات و سخنگوی نظریات خود او هستند. در رمان زندگی‌نامه‌ای مدیر مدرسه (۱۳۳۷) و نفرین زمین (۱۳۴۶) نویسنده در هیأت راوی عصبانی و بیگانه‌ای که ارزشی در اطراف خود نمی‌بیند، در داستان حضور می‌یابد و از «من» خویش گزارش می‌دهد. این ویژگی در آخرین اثر داستانی‌اش، سنگی بر گوری (۱۳۶۰) به خوبی مشهود است.

شهرت آل احمد متکی بر مسائل گوناگونی است که همهٔ آنها ادبی نیستند. او به عنوان یک نویسنده، بخشی از اعتبارش را مدیون نثر خویش است؛ نثری شتابناک که ریشه در نثر متون کلاسیک و محاورهٔ مردم کوچه و بازار داشت و بر نویسندگان هم‌دورهٔ آل احمد تأثیر نهاد. او این نثر را در داستان‌ها و سفرنامه‌هایی به کار برد که از میان آنها خسی در میقات (۱۳۴۵) نام‌بردی است. از دیگر سفرنامه‌های او می‌توان به ولایت عزرائیل (۱۳۶۳)، سفر روس و سفر امریکا اشاره کرد. آل احمد براساس سفرهایی که در داخل ایران انجام داد، چند تک‌نگاری مردم‌شناختی نوشت که در گسترش عرصهٔ داستان‌نویسی ایران به روستاها و مناطق دورافتاده بی تأثیر نبود: اورازان (۱۳۳۳)، تات‌نشین‌های بلوک زهر (۱۳۳۷)، دُر یتیم خلیج، جزیرهٔ خارک (۱۳۳۹). مقالات نظری و ادبی متعددی نوشت که معروف‌ترین آنها، غرب‌زدگی (۱۳۴۱)، او را به عنوان نظریه‌پرداز بازگشت به سنت‌های بومی و مذهبی معرفی کرد. کتاب در خدمت و خیانت روشنفکران (۱۳۵۷) ادامه و تکمیل‌کنندهٔ غرب‌زدگی محسوب می‌شود. مجموعه مقالات ادبی - هنری‌اش در کتاب‌های زیر گرد آمده است: هفت مقاله (۱۳۳۳)، کارنامهٔ سه‌ساله (۱۳۴۱)، سه مقاله دیگر (۱۳۴۳) و ارزیابی شتاب‌زده (۱۳۴۳). او روزنامه‌نگار فعالی هم بود. در ۱۳۲۵ بر انتشار ماهنامهٔ مردم برای حزب توده با احسان طبری همکاری داشت. در ۱۳۲۹ به عنوان مدیر روزنامهٔ شاهد همکار مظفر بقایی بود. مجلهٔ نبرد زندگی (۱۳۳۱) را به همراه خلیل ملکی منتشر کرد. سردبیر دوشماره از کیهان ماه (۱۳۴۱) بود و دوره‌هایی از علم و زندگی، جهان نو و آرش با حمایت‌های معنوی او شکل گرفت. آل احمد در ۱۳۴۷ از پیشگامان ایجاد کانون نویسندگان ایران بود. از او ترجمه‌هایی از آثار داستایوسکی، کامو، سارتر، ژید، یونسکو و دیگران بر جای مانده است.

سبک نثرنویسی آل احمد و جسارت او برای مشارکت در امور اجتماعی، او را به عنوان یکی از سخنگویان روشنفکران معترض دههٔ ۱۳۴۰ - ۱۳۵۰ مطرح ساخت.

آل احمد، شمس (۱۳۰۸، تهران - ۱۳۸۹) پس از فارغ التحصیل شدن در رشته علوم تربیتی و روان شناسی، به تدریس در دبیرستان های تهران پرداخت. در عین حال، همراه برادرش - جلال آل احمد - درگیر فعالیت های سیاسی و مطبوعاتی شد. از جمله از ۱۳۲۷ پس از انشعاب از حزب توده با انور خامه ای در انتشار اندیشه نو همکاری داشت. چندی نیز در «نیروی سوم» فعال بود. پس از کودتا بیشتر به تدریس و نوشتن آثار ادبی پرداخت. کتاب از چشم برادر (۱۳۶۹) را درباره زندگی و آثار جلال آل احمد نوشت و در داستان های مجموعه گاهواره (۱۳۵۲) خاطرات دوران کودکی اش را وصف کرد. در داستان های مجموعه عقیقه (۱۳۵۵) متأثر از تز غرب زدگی به انتقادی طنزآمیز از سلطه فرهنگ مصرفی بر زندگی کارمندان و معلمان پرداخت. از دیگر آثار او می توان به تصحیح جواهر الاسمار (طوطی نامه) اشاره کرد. در ۱۳۵۶ انتشار رواق را تأسیس کرد.

آل داود، جلیل خاطرات به یادماندنی (۱۳۸۶).

آل رسول، سعید نویسنده رمان تاریخی دل سیاه انار (۱۳۸۱) درباره شیعیان بحرین. آلوشی، زهرا نویسنده رمان های عامه پسند و عاشقانه شب های سقاخانه، سکوت سحر، صبح تقدیر (همه در ۱۳۷۶).

آموزگار، جواد نویسنده در خم کوچه (۱۳۵۷).

آموزگار، فریدون - تنکابی، فریدون

آوا، هوشنگ - اسدی، هوشنگ

آواره - آیتی، عبدالحسین

آوینی، کامران نویسنده هر آنکه جز خود (۱۳۵۷).

آهنگر، ابوذر نویسنده آخرین عاشق، پابه ماه (هر دو در ۱۳۸۸).

آهنگری، لیلا (متولد ۱۳۶۳) نویسنده رمان عامه پسند ستاره زمینی (همدان، ۱۳۸۲).

آهنگری، محمد مهدی (متولد ۱۳۲۳) نویسنده رمان عامه پسند از کویر تا کهکشان (۱۳۸۳).

آهنی، فاطمه نویسنده رمان عامه پسند رؤیای سوخته (سقز، ۱۳۸۸).

آهوری، سارا نویسنده مردی که ساکسیفون شد (۱۳۸۸) مجموعه داستانک های پست مدرن.

آهی، رسول سال های باد (گرگان، ۱۳۹۰).

آهی، نسیم مجموعه فقط تا فردا ظهر (۱۳۸۸).

آیت اللهی، مهدی (متولد ۱۳۱۷) نویسنده سه برادر (۱۳۵۵).

آیتی، عبدالحسین (۱۲۴۹، تفت - ۱۳۳۲، تهران) متخلص به «آواره». دو دهه از عمر را به عنوان مبلغ بهائیت گذراند و کتابی در تاریخ آن نوشت. اما در ۱۳۰۳ از این فرقه تبری جست و کتاب سه جلدی کشف الحیل را در رد آن نوشت. سپس به خدمت وزارت معارف درآمد و به تدریس در دبیرستان ها پرداخت. در ۱۳۲۸، پس از بازنشستگی، انجمن ادبی یزد را تأسیس کرد. چند مجموعه شعر دارد، در نشر جز آتشکده یزدان (۱۳۱۷) در تاریخ یزد و کتاب های متعدد مسلكی،

نمایش نامه ملکه عقل و عفريت جهل (۱۳۱۲) و رمان های تاريخی - عشقی سياحت نامه دکتر ژاک امريکايی (۱۳۰۶ - ۱۳۱۰) در سه جلد (سه گمشده، سه فراری، سه عروسی) در شرح سفر اين سياح به ايران و قفقاز، و هوگو ايرانی يا نخستين پرواز بشر (يزد، ۱۳۲۱) را نوشت. رمان سياحت نامه... نخست به صورت پاورقی روزنامه ستاره ايران منتشر شد. از ۱۳۰۸ تا ۱۳۱۵ مجله ادبی - تاريخی نمکدان را منتشر می کرد.

آينده ← شاهرودی، اسماعيل

آيين مهر، فرشته (متولد ۱۳۵۳) نویسنده رمان های عامه پسند تکرار با تو بودن، همسفر با عشق (هر دو در ۱۳۸۲).

آينه چيان، سهراب نویسنده رمان گمگشته در مسیر (۱۳۸۸).